

TELEVIZIJSKA PREDANOST KNJIŽEVNIM PREDLOŠCIMA

Tradicija ekranizacija književnosti na hrvatskom filmu i televiziji

U drugoj polovici 20. stoljeća veliki je broj hrvatskih drama i proznih tekstova doživio svoju adaptaciju i ekranizaciju na filmu i televiziji. Iz tog opusa izdvajaju se drame Ive Vojnovića (*Ekvinocijo*), Miroslava Krležę (*Vučjak*, *Gospoda Glembajevi*, *U agoniji*), Tita Strozzića (*Igra u dvoje*), Milana Begovića (*Pustolov pred vratima*), Pere Budaka (*Mećava*), Fabijana Šovagovića (*Sokol ga nije volio*), Ive Brešana (*Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*) i Mira Gavrana (*Teško je reći zbogom*).

Brojne su bile i ekranizacije proze, među kojima se izdvajaju *Svoga tela gospodar* i *Breza* Slavka Kolara, *Djevojka i hrast* Mirka Božića, *Dnevnik malog Perice* (film *Tko pjeva, zlo ne misli*), *Ruke i Kiklop* Ranka Marinkovića, *Mirisi, zlato i tamjan* i *Izgubljeni zavičaj* Slobodana Novaka, *Vrata od utrobe* Mirka Kovača (film *Večernja zvona*), *Umjetni orao* i *Dobri duh Zagreba* (filmovi *Orao* i *Ritam zločina*) Pavla Pavličića, *Okvir za mržnju* Ivana Aralice (film *Život sa stricem*) i *Đuka Begović* Ivana Kozarca.

Zapažene su televizijske serije nastale po proznim djelima hrvatskih književnika, kao što su *Dnevnik očenaška* Vjekoslava Majera, *Gruntovčani* Mladena Kerstnera, *Mačak pod šljemom* Jože

Horvata, *U registraturi* Ante Kovačića te *Prosjaci i sinovi* Ivana Raosa.

Redatelji koji su svoj opus najviše posvetili ekranizacijama hrvatske književnosti, dva su potpuno različita sineasta – Ante Babaja s četiri i Anton Vrdoljak sa sedam ekranizacija, pri čemu je Babaja stvarao modernističkim a Vrdoljak pretežno klasičnim narativnim stilom. Od četiri Babajina dugometražna igrana filma, tri su ekranizacije književnosti (*Breza* 1967., *Mirisi, zlato i tamjan* 1971. i *Izgubljeni zavičaj* 1980.) a i za četvrti, *Kamenita vrata* (1992.) scenarij je napisao zajedno sa Slobodanom Novakom. Vrdoljak je redateljsku karijeru počeo ekranizacijama *Ratnih dnevnika* Ivana Šibla (filmovi *Kad čuješ zvona*, 1969. te *U gori raste zelen bor*, 1971.), a slijedili su serija *Prosjaci i sinovi* (1972.), *Mećava* (1977.), *Kiklop* (1982.), *Glembajevi* (1988.) i *Karneval, anđeo i prah* (1990), filmovi koji spadaju u vrhunce klasičnih ekranizacija hrvatskih pisaca, ostvareni visokom estetskom rafiniranošću. Od 1980-ih svi Vrdoljakovi filmovi istodobno su realizirani i kao televizijske serije.

Treba svakako spomenuti i uspjele i popularne ekranizacije Mate Lovraka – *Družba Pere Kvržice* i *Vlak u snijegu*, televizijske serije snimljene po romanima Ivana Kušana (*Lažeš*, *Melita* i *Operacija Barbarossa* po romanu *Zagonetni dječak*) te *Smogovce* po romanu Hrvoja Hitreca. Katkad su i filmovi poslužili kao nadahnuće za roman, pa je tako Maja Glušević napisala roman *Vuk samotnjak* prema filmu svog supruga Obrada, te roman *Jelenko* prema scenariju za seriju kojoj je bila koautorica.

Mnoge je danas manje poznate televizijske ekranizacije od zaborava spasio Nikola Vončina u svojoj opsežnoj i neprocjenjivo vrijednoj knjizi *Hrvatske TV drame i serije* (1956–1971), među kojima i tv-drame po djelima Augusta Šenoa *Seljačka buna* (1963.), *Čuvaj se senjske ruke* (1964.) i *Diogenes*, kao i ekranizacije Augusta Cesarca, Ive Kozarčanina, Ante Kovačića, Ive Štivičića i drugih

hrvatskih pisaca. Vončina ističe da mu je najbolji (a u mnogim slučajevima i jedini) izvor informacija o djelima bila ondašnja recepcija iz pera službenih tiskovnih kritičara, jer mnoge ekranizacije nisu sačuvane. Nažalost, kao što ističe i Vončina, ne postoji knjiga koja se sustavno i fokusirano bavila cjelokupnim opusom ekranizacija hrvatske književnosti u 20. stoljeću, jer je o riječ o iznimno složenom pothvatu za koji bi trebao cijeli niz autora u okviru velikog znanstveno-istraživačkog projekta.

© **Zlatko Vidačković, FILMOVI.hr, 8. rujna 2023.**

Tekst je objavljen uz potporu Agencije za elektroničke medije u okviru projekta poticanja novinarske izvrsnosti. Dopušteno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autora.